

Udbud og efterspørgsel efter arbejdskraft i Region Midtjylland

Indholdsfortegnelse

Indledning	4
Sammenfatning	6
Uddannelse i Midtjylland	9
Fakta om uddannelse i Region Midtjylland	10
Den aktuelle rekrutteringssituation.....	12
Flere rekrutteringsproblemer i de seneste 4-5 år.....	12
Flest rekrutteringsproblemer i bygge- og anlægsbranchen	13
Behovet for arbejdskraft aktuelt og på 10 års sigt	15
Finansministeriets prognose for 2016 og 2017	15
Høj jobomsætning.....	16
Erhvervsstrukturen	18
Udviklingen i erhvervsstrukturen	19
Uddannelsesfordelingen.....	19
Udviklingen i uddannelsesfordelingen	21
Rekrutteringssituationen på længere sigt	22
Overordnet fremskrivning af uddannelsesgrupperne på 10 års sigt.....	22
Balancesituationen i Øst- og Vestjylland på 10 års sigt	24
Viden om den fremtidige rekrutteringssituation fra andre analyser	27
Tekniske forklaringer.....	30
Størst mangel på faggrupper inden for det faglærte område.....	32

Indledning

Sammenhængen mellem politikområderne uddannelse, arbejdsmarked og erhverv som et vækstvilkår har fået et stadig større fokus siden etableringen af regionerne og vækstfora, som med deres sammensætning udgør en naturlig platform for en fælles drøftelse af mulige indsatser.

Uddannelse og efteruddannelse er vigtige for udbuddet af arbejdskraft. På kort sigt kan både efteruddannelse og tiltrækning af udenlandsk arbejdskraft bidrage til at sikre et tilstrækkeligt og kvalificeret udbud af arbejdskraft. På lang sigt vil det i højere grad være uddannelse, som skal bidrage til at sikre balancen i udbud og efterspørgsel.

I de kommende år er der risiko for stigende ubalancer på arbejdsmarkedet i Midtjylland.

- Der er risiko for mangel på uddannet arbejdskraft – og samtidig er der risiko for et stigende overskud af ufaglært arbejdskraft.

I 2023 er der risiko for et overskud på 39.000 ufaglærte - samtidig med et underskud på 6.200 faglærte og 5.500 med videregående uddannelser.

- En stor gruppe i den erhvervsaktive alder står uden for arbejdsmarkedet.

231.400 personer i den erhvervsaktive alder (16-66 år) står i 2013 uden for arbejdsstyrken, svarende til 37,8 % af alle i den erhvervsaktive alder. Samtidig er der over 20.000 unge på offentlig forsørgelse.

- Den demografiske udvikling er skæv i de forskellige dele af regionen.

Om 10 år forventes befolkningen i den erhvervsaktive alder (16-66-årige) i Østjylland at være steget med 17.700, mens der forventes et fald på 11.300 i Vestjylland.

Formålet med dette notat er at bidrage med baggrundsviden til vækstforums tema-drøftelse om udbud og efterspørgsel efter arbejdskraft i Region Midtjylland på mødet i vækstforum i februar 2016.

I notatet belyses de unges veje i uddannelsessystemet, den aktuelle rekrutteringssituation på arbejdsmarkedet, efterspørgslen efter arbejdskraft aktuelt og fremover samt risikoen for ubalancer på arbejdsmarkedet på længere sigt.

Der er derfor behov for en række indsatser, der sørger for den rette kompetenceforsyning til virksomhederne, der øger befolkningens tilknytning til arbejdsstyrken og giver muligheder for uddannelse og beskæftigelse i alle dele af regionen.

Vækstforum og regionsrådet har allerede iværksat en lang række initiativer:

- Kompetenceudvikling via de tre regionale VEU centre
- Tiltrækning og fastholdelse af udenlandsk arbejdskraft
- Tiltrækning og fastholdelse af udenlandske studerende
- Tiltrækning af højtuddannede i Vestjylland
- Imagekampagne – Industriens uddannelser – herunder praktikpladsindsats

Derudover har vækstforum i Vækstplan 2016-2020 en række initiativer på vej:

- Kompetenceforsyning 2.0 – via de tre regionale VEU centre
- RummeligiMidt – inklusion
- Flere unge i erhvervsuddannelse – herunder praktikpladsindsats

Sammenfatning

Notatet om udbud og efterspørgsel efter arbejdskraft i Region Midtjylland viser, at vi står overfor en række udfordringer inden for erhvervsservice-, uddannelses- og beskæftigelsessystemet i de kommende år.

Udbuddet af uddannet arbejdskraft i de kommende år

Samlet set forventes arbejdsstyrken i Region Midtjylland at stige i de kommende 10 år. Baggrunden for stigningen er effekten af tilbagetrækningsreformen, som bl.a. fastholder de ældste i arbejdsstyrken i flere år. Dog er der områder i regionen, hvor der forventes tilbagegang eller en meget svag vækst i arbejdsstyrken.

De unges valg af uddannelse og frafaldet på især erhvervsuddannelserne betyder, at arbejdsstyrken med en videregående uddannelse fortsat forventes at stige markant i de kommende år, mens der forventes en svag stigning i antallet af faglærte. Desuden forventes gruppen med ufaglærte fortsat at udgøre en væsentlig gruppe på arbejdsmarkedet fremover.

Uddannelse i Region Midtjylland (profilmodel tal – 10 år efter 9. eller 10. kl.)

- 22,7 % har en erhvervsuddannelse
- 43,2 % har en videregående uddannelse
- 85,3 % har gennemført en ungdomsuddannelse

De aktuelle balanceproblemer

Den aktuelle rekrutteringssituation kendetegnes ved relativt færre rekrutteringsproblemer end i højkonjunktoren op til finanskrisen. Den aktuelle rekrutteringssituation kendetegnes ved:

- At der har været ca. 4.100 forgæves rekrutteringer i efteråret 2015, hvilket svarer til 0,7 % af beskæftigelsen i Midtjylland. Det skal dog ses i forhold til efteråret 2006, hvor der var ca. 16.200 forgæves rekrutteringsforsøg.
- At rekrutteringssituationen er sværest inden for bygge- og anlægsområdet. Det gælder både i Øst- og Vestjylland. En stor del af arbejdskraftmanglen inden for bygge og anlæg er i forhold til faglært arbejdskraft, men der er også enkelte eksempler på mangel på specialarbejdere/ufaglærte.
- At der også er nogle rekrutteringsproblemer inden for den private servicesektor, industrisektoren og landbrugssektoren.
- At manglen er koncentreret om "kvalificeret arbejdskraft" – især faglærte og videregående uddannede, men også ift. ufaglærte. Manglen på ufaglærte er typisk inden for områder, hvor der kræves kurser, certifikater eller andre særlige faglige eller personlige kompetencer.

Beskæftigelsen er stigende

Aktuelt og i de nærmeste år er der stigende behov for arbejdskraft. Der forventes en svag, men dog positiv vækst i beskæftigelsen – og samtidig er der behov for nye medarbejdere og nye kompetencer i forbindelse med de nye job, som opstår løbende:

- Finansministeriet forventer en vækst på 29.000 beskæftigede i år og 27.000 til næste år på landsplan, svarende til en fremgang på over 6.000 beskæftigede i Region Midtjylland.
- Finansministeriets prognoser viser, at væksten forventes at være koncentreret til den private servicesektor.
- Antallet af jobåbninger og jobomsætningen er stigende. Der har været ca. 166.000 jobåbninger på arbejdsmarkedet i Midtjylland i det seneste år – og antallet af jobåbninger er steget igennem de seneste fem år. Jobomsætningen er steget til 37 % i Region Midtjylland i det seneste år. Det er en stigning på 5%-point siden 2010.
- På længere sigt (10 år) forventes højest vækst inden for dele af den private servicesektor. Dog også en mere positiv udvikling inden for både bygge- og anlægssektoren, landbrugssektoren og den offentlige sektor.
- Inden for industrien forventes et mindre fald i beskæftigelsen – dog et markant mindre fald end det er set i de seneste 10 år.
- Fordelt på uddannelsesgrupper viser fremskrivningerne, at behovet for arbejdskraft med erhvervskompetencegivende uddannelser er stigende, mens behovet for ufaglært arbejdskraft er faldende.

Risiko for ubalancer på 10 års sigt

I et 'helikopterperspektiv' viser fremskrivningerne, at der er to særlige udfordringer i forhold til balancesituationen på det midtjyske arbejdsmarked i de kommende år. Det er:

- At der er stor risiko for mangel på faglært arbejdskraft og arbejdskraft med korte videregående uddannelser, og
- At der er risiko for et stort overskud af ufaglært arbejdskraft.

Derudover er der en udfordring i, at den potentielle fremtidige vækst kan blive bremset af mangel på kvalificeret arbejdskraft, hvilket igen vil forstærke overskuddet af ufaglærte.

På et lidt mere detaljeret niveau viser fremskrivningerne, at udfordringen i forhold til mangel på kvalificeret arbejdskraft gælder både i Øst- og Vestjylland. Udfordringen er på mange områder ens, men varierer også på nogle områder en del mellem de to landsdele bl.a. i forhold til højtuddannet arbejdskraft, hvor der forventes generel mangel i Vestjylland og overskud i Østjylland.

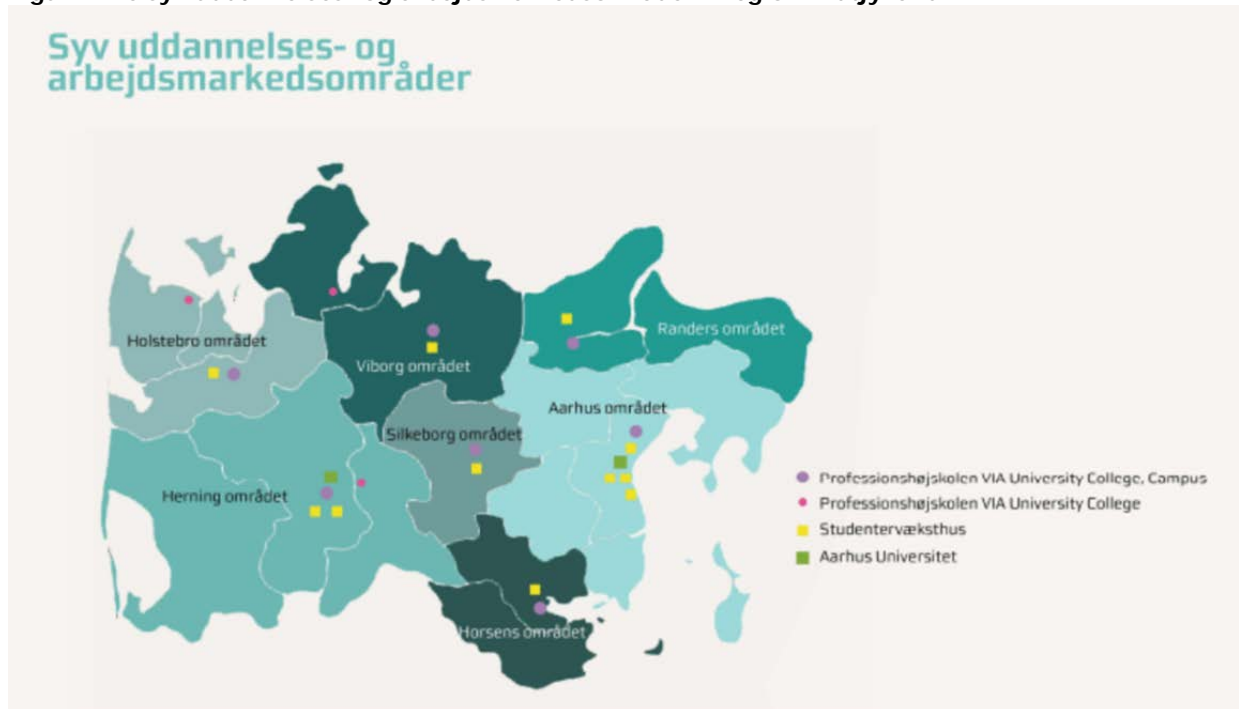
Uddannelse i Midtjylland

Regional Udvikling har i forbindelse med analysegrundlaget for vækst- og udviklingsstrategien udarbejdet et notat, som belyser pendlingen blandt uddannelsessøgende og beskæftigede i Region Midtjylland. Dette notat viste, at både uddannelses- og arbejdskraftpendlingen er koncentreret omkring 7 byområder i regionen. Dette er Holstebro, Herning, Viborg, Silkeborg, Aarhus og Horsens.

De syv arbejdsmarkeds- og uddannelsesområder er udvalgt, da hvert område indeholder en "centerkommune"/bykommune, som opfylder følgende kriterier:

- Indeholder et af de største byområder i regionen med over 30.000 indbyggere.
- Har et eller flere store uddannelsescentre eller uddannelsesinstitutioner.
- Er et arbejdspladscenter, som tiltrækker arbejdskraft fra de omkringliggende områder.

Figur 1. De syv uddannelses- og arbejdsmarkedsområder i Region Midtjylland

Fakta om uddannelse i Region Midtjylland

De nationale mål for uddannelse er følgende:

- I 2015 skal 95 % af en ungdomsårgang gennemføre en ungdomsuddannelse
- I 2020 skal 60 % gennemføre en videregående uddannelse fordelt med 35 % på de mellemlange videregående uddannelser og 25 % på de længerevarende uddannelser.
- I 2020 skal 25 % af de unge vælge en erhvervsuddannelse efter 9. eller 10. kl.
- I 2025 skal 30 % af de unge vælge en erhvervsuddannelse efter 9. eller 10. kl.
- Fuldførelsen skal stige fra 52 % i 2012 til mindst 60 % i 2020 og mindst 67 % i 2025.

92,2 % af eleverne i Region Midtjylland, der forlader grundskolen efter 9. eller 10. klassetrin, tilmeldte sig i 2014 en ungdomsuddannelse.

De fordeler sig således, at 70,8 % tilmeldte sig en gymnasial uddannelse, og 21,4 % tilmeldte sig en erhvervsfaglig uddannelse.

Af de unge, som vælger en gymnasial uddannelse, gennemfører 86 %. For erhvervsuddannelser er gennemførelsesprocenten ca. 55 %.

Table 1. De unges valg af uddannelse efter grundskolen i 2014 fordelt på de syv uddannelses- og arbejdskraftområder

	EUD	HF	HHX	HTX	STX	STU	Øvrige	I alt
Herning	23,2%	8,3%	16,1%	9,1%	35,9%	1,6%	5,8%	100,0%
Holstebro	23,6%	7,3%	15,5%	10,0%	33,0%	2,1%	8,6%	100,0%
Viborg	21,0%	5,7%	14,7%	5,7%	45,7%	0,5%	6,6%	100,0%
Silkeborg	24,0%	6,5%	17,2%	5,7%	35,7%	2,4%	8,4%	100,0%
Horsens	23,9%	3,9%	19,0%	6,4%	41,8%	0,7%	4,2%	100,0%
Randers	22,7%	6,6%	15,6%	6,5%	40,3%	1,3%	7,1%	100,0%
Aarhus	18,4%	5,1%	13,1%	7,3%	48,4%	0,5%	7,2%	100,0%
Region Midtjylland	21,5%	6,0%	15,3%	7,4%	42,0%	1,1%	6,7%	100,0%

Kilde: UVM's databank

Table 2. Overgang fra gymnasial uddannelse 27 måneder efter afsluttet uddannelse i 2012 fordelt på de syv uddannelses og arbejdsmarkedsområder

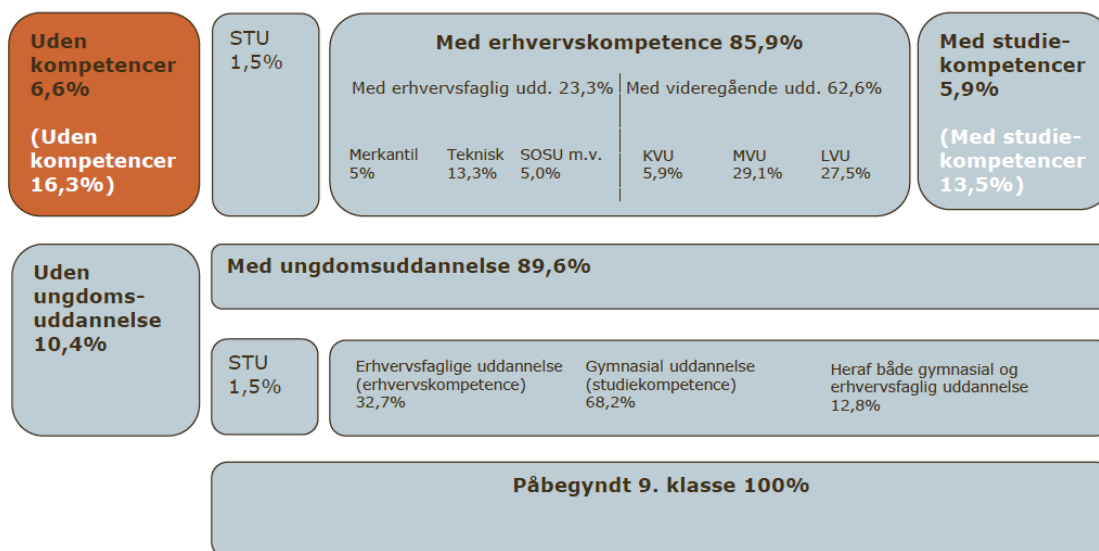
	Uoplyst	EUD	KVU	MVU	LVU	I alt
Herning	21,5%	12,9%	8,8%	23,8%	33,0%	100,0%
Holstebro	20,1%	9,9%	8,4%	29,7%	31,9%	100,0%
Viborg	17,2%	13,5%	9,9%	25,0%	34,3%	100,0%
Silkeborg	20,2%	10,0%	10,9%	21,2%	37,7%	100,0%
Horsens	20,1%	12,5%	8,0%	31,4%	27,9%	100,0%
Randers	16,9%	13,8%	12,8%	22,3%	34,1%	100,0%
Aarhus	22,0%	6,3%	7,9%	25,4%	38,3%	100,0%
Region Midtjylland	20,4%	10,1%	9,1%	25,3%	35,2%	100,0%

Kilde: UVM's databank

Ifølge nedenstående profilmodel, som illustrerer uddannelsesniveaet for årgang 2014 (den årgang, som går i 9. kl. i 2014) om 25 år, så vil 23,3 % have en faglært uddannelse og 62,6 % en videregående uddannelse.

89,6 % vil gennemføre en ungdomsuddannelse.

Figur 2. Profilmodel for årgang 2014 i Midtjylland.
Forventet uddannelsesniveau om 25 år for den årgang, som går i 9. klasse i 2014

Kilde: Profilmodel, UVM, – årgang 2014 – om 25 år

Hvis man sammenligner profilmodellens tal for årgang 2014 med den faktiske uddannelsesprofil i 2015, så er det især gruppen uden kompetencer og med studiekompetencer, som vækker opmærksomhed.

Her er der ikke tale om 6,6 % uden kompetencer; men 16,3 % og med studiekompetencer 13,5 % og ikke 5,9 %.

Uddannelsesfordelingen i de syv uddannelses- og arbejdsmarkedsområder uddybes i afsnittet "Behovet for arbejdskraft aktuelt og på 10 års sigt", side 18.

Den aktuelle rekrutteringssituation

Den aktuelle rekrutteringssituation beskrives ved at inddrage resultaterne fra den store rekrutteringsundersøgelse fra Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (STAR), som gennemføres to gange årligt.

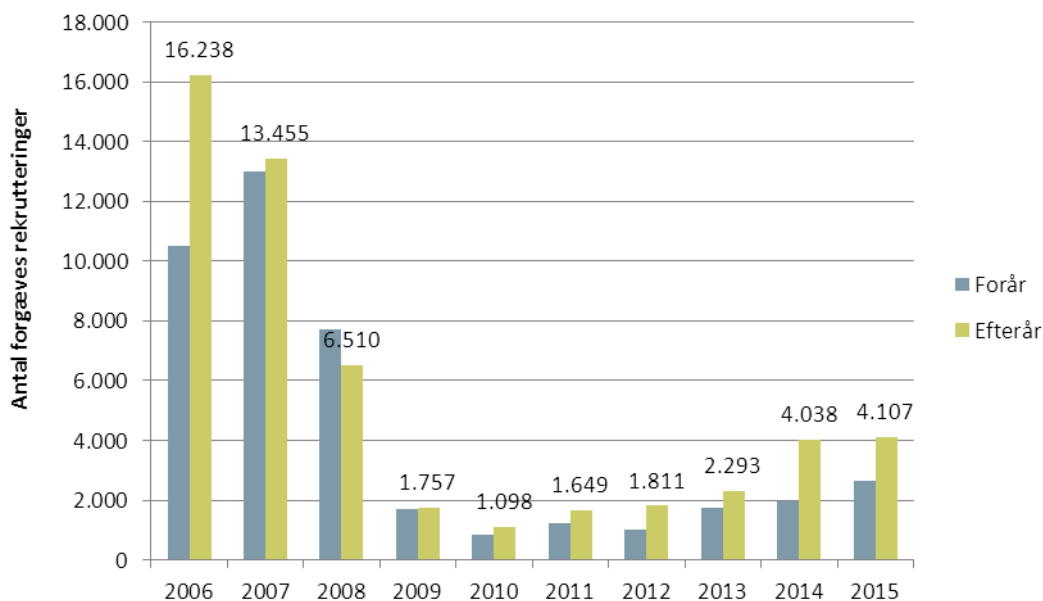
Flere rekrutteringsproblemer i de seneste 4-5 år

De seneste 7 år kendetegnes ved markant færre rekrutteringsproblemer end i perioden op til finanskrisen. Dog har der været en lille stigning i antallet af forgæves rekrutteringer fra 2010 og frem til i dag.

I Region Midtjylland var der ifølge den seneste undersøgelse fra STAR ca. 4.100 forgæves rekrutteringer i efteråret 2015, fordelt på 2.542 i Østjylland og 1.565 i Vestjylland. Samlet set svarer de forgæves rekrutteringer til ca. 0,7 % af beskæftigelsen i Midtjylland, samme andel som på landsplan.

På landsplan var der ca. 18.000 forgæves rekrutteringer i efteråret 2015. Til sammenligning var der over 70.000 forgæves rekrutteringer i efteråret 2006.¹

Figur 3. Antal forgæves rekrutteringer i Midtjylland i perioden 2006 til 2015

Kilde: 'Rekruttering Efterår 2015' fra STAR (Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering)

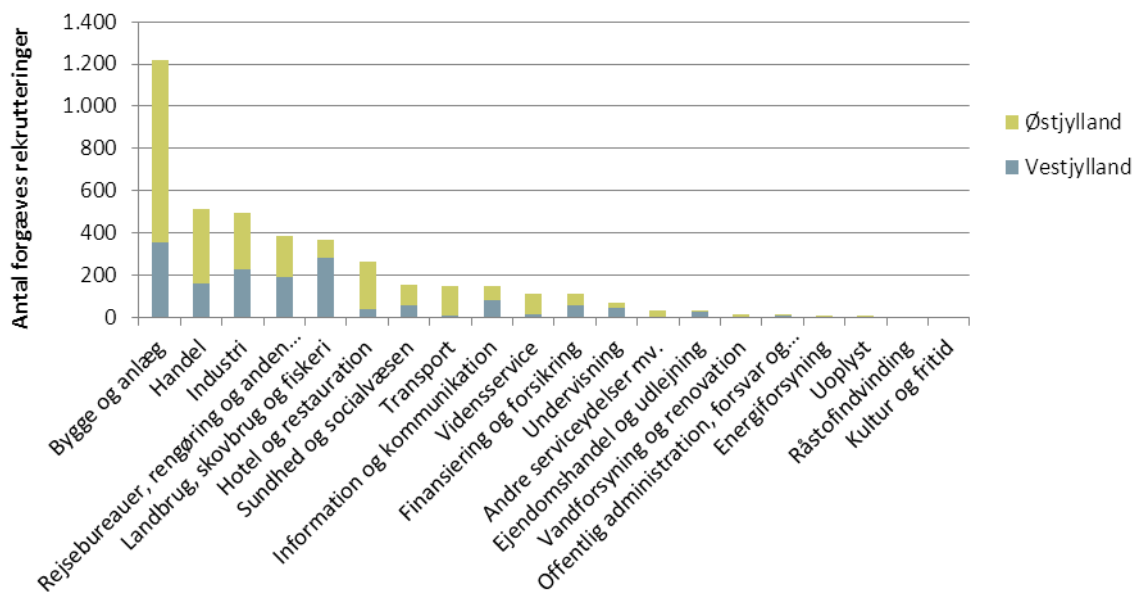
¹ Se pjecen "Rekruttering Efterår 2015" fra Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering. <http://star.dk/da/Om-STAR/Nyt-fra-STAR/Nyheder/2015/07/Rekruttering-foraar.aspx>

Flest rekrutteringsproblemer i bygge- og anlægsbranchen

Bygge og anlægsbranchen kendetegnes ved flest rekrutteringsproblemer i efteråret 2015. Det gælder både i Øst- og Vestjylland. Derudover er der nogle rekrutteringsproblemer inden for brancherne 'Handel', 'Industri' og 'Rejsebureauer, rengøring og anden operationel service'. Inden for 'Landbrug, skovbrug og fiskeri' er hovedparten af rekrutteringsproblemerne koncentreret til Vestjylland, mens Østjylland har hovedparten af problemerne inden for 'Hotel og restauration'.

Antallet af forgæves rekrutteringer inden for bygge- og anlægsbranchen i Østjylland svarer til 3,9 % af beskæftigelsen inden for branchen, mens det i Vestjylland svarer til 2,8 %.

Figur 4. Antal forgæves rekrutteringer i Midtjylland i efteråret 2015 fordelt på brancher og landsdele

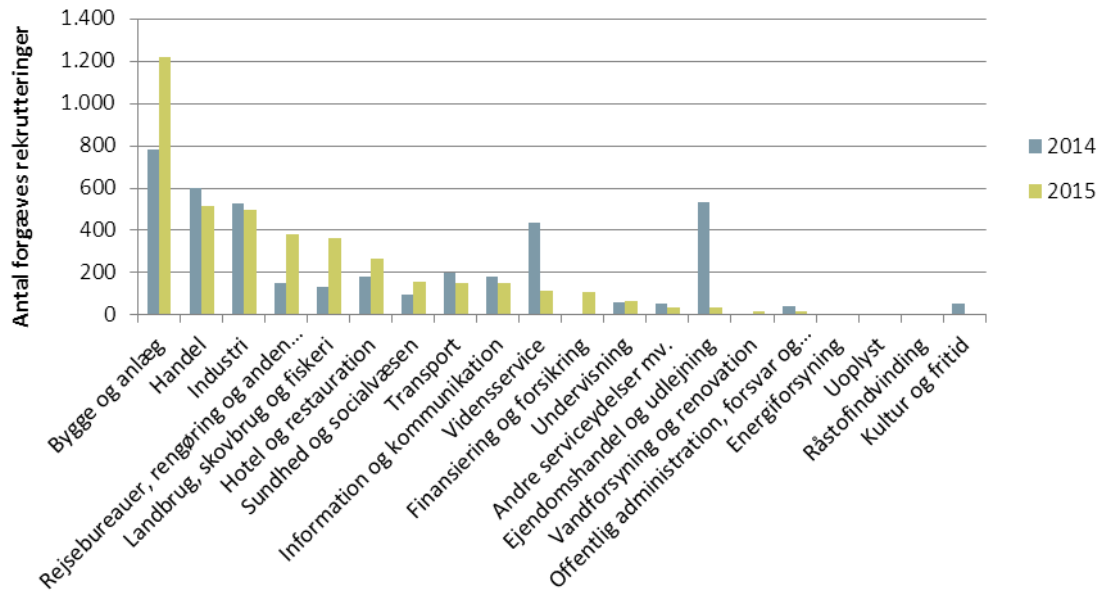

Kilde: 'Rekruttering Efterår 2015' fra STAR (Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering)

I det seneste år – fra efteråret 2014 til efteråret 2015 – er antallet af forgæves rekrutteringer samlet set næsten uændret i Region Midtjylland. Dog har der været forskydninger i rekrutteringssituationen mellem brancherne. Inden for 'Bygge og anlæg' er der kommet markant flere rekrutteringsproblemer i det seneste år. Det gælder også inden for brancherne 'Rejsebureauer, rengøring og anden operationel service', 'Landbrug, skovbrug og fiskeri' og 'Finansiering og forsikring'.

Samtidig er der kommet færre rekrutteringsproblemer inden for bl.a. 'Vidensservice' og 'Ejendomshandel og udlejning'.

Figur 5. Antal forgæves rekrutteringer i Midtjylland i efteråret 2014 og 2015 fordelt på brancher

Kilde: 'Rekruttering Efterår 2014' og 'Rekruttering Efterår 2015' fra STAR (Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering)

Behovet for arbejdskraft aktuelt og på 10 års sigt

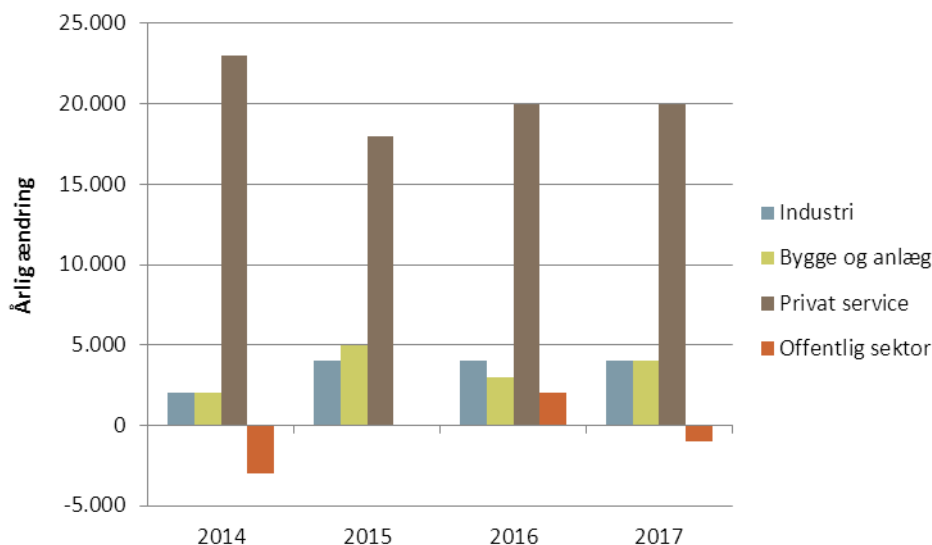
Konjunkturudvikling, den teknologiske udvikling, nye organisationsformer mv. ændrer løbende behovet for arbejdskraft og påvirker kompetencebehovene i virksomhederne og hos arbejdskraften. Udviklingstendenserne påvirker således det absolutte behov for arbejdskraft, men det påvirker også jobomsætningen. På virksomhedsniveau sker der derfor en løbende proces, hvor der både opstår nye jobs og nye jobfunktioner, samtidig med at gamle jobs og jobfunktioner forsvinder.

I dette afsnit belyses den overordnede udvikling i erhvervsstrukturen og i virksomhedernes kvalifikationsefterspørgsel, som giver et billede af den aktuelle og fremtidige udvikling i det absolutte behov for arbejdskraft (på 10 års sigt). Endvidere inddrages de overordnede prognoser for den nationale udvikling på kort sigt (2016 og 2017) fra Finansministeriet mv. og de seneste tal for jobomsætningen i Midtjylland.

Finansministeriets prognose for 2016 og 2017

Finansministeriets prognose for beskæftigelsen i 2016 og 2017 viser, at der på landsplan forventes en vækst på 29.000 beskæftigede i 2016 og 27.000 i 2017.

Figur 6. Finansministeriets prognose for den årlige beskæftigelsesudvikling for udvalgte sektorer i 2016 og 2017 på landsplan

Kilde: Beregninger på baggrund af tabel 5.3 i Økonomisk Redegørelse – December 2015, Finansministeriet.

Hvis den midtjyske beskæftigelse fastholder sin andel af den samlede beskæftigelse på landsplan, vil der komme en vækst på ca. 6.700 og 6.200 beskæftigede i Region

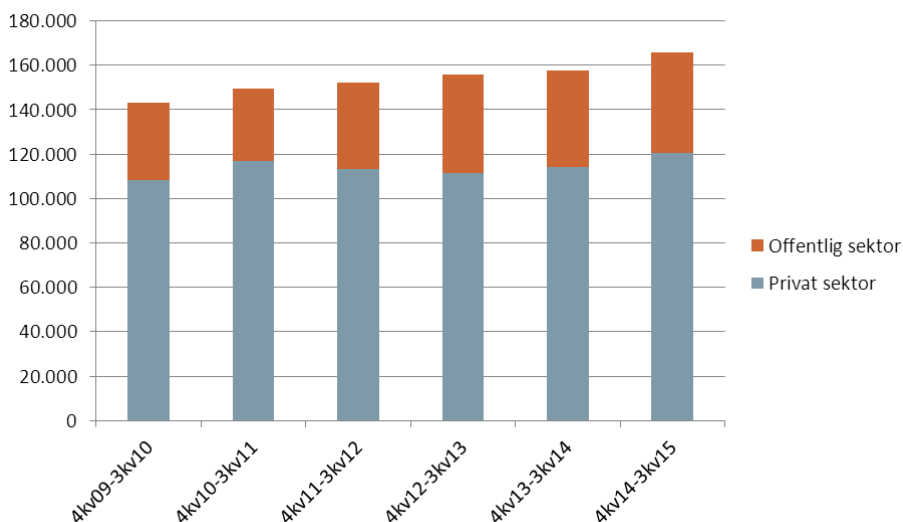
Midtjylland i 2016 og 2017.² I 2015 har der ifølge Finansministeriet været en samlet vækst i beskæftigelsen på landsplan på ca. 27.000. Der er dog ikke endelige beskæftigelsestal for Region Midtjylland for 2015, men Finansministeriets tal tyder på, at der har været en vækst i Midtjylland på op til ca. 6.000 beskæftigede.

Finansministeriets prognose viser endvidere, at der på landsplan forventes højest vækst i den private servicesektor, mens der forventes lidt lavere vækst inden for industrien og byggesektoren. I den offentlige sektor forventes lav vækst i 2016 og en mindre nedgang i 2017.³

Høj jobomsætning

Jobomsætningen og antallet af jobåbninger har også stor betydning for behovet for arbejdskraft og nye kompetencer. Figuren nedenfor viser, at der i det seneste år har været 166.000 jobåbninger i Region Midtjylland, og at der har været en jævn stigning i antallet af jobåbninger i de seneste 5 år.⁴

Figur 7. Antal jobåbninger i Region Midtjylland fra 2010 til 2015 fordelt på sektorer

Kilde: Jobindsats.dk

Note: I samme periode har antallet af joblukninger varieret mellem ca. 150.000 og 166.000 pr. år. I det seneste år er den samlede lønmodtagerbeskæftigelse steget med ca. 3.500, hvilket betyder, at samtidig med at der har været 166.000 jobåbninger, har der været 162.500 joblukninger [Dvs. 166.000 jobåbninger - 3.500 (beskæftigelsesstigning) = 162.500 joblukninger].

² Beskæftigelsen i Region Midtjylland udgør 23 % af beskæftigelsen på landsplan.

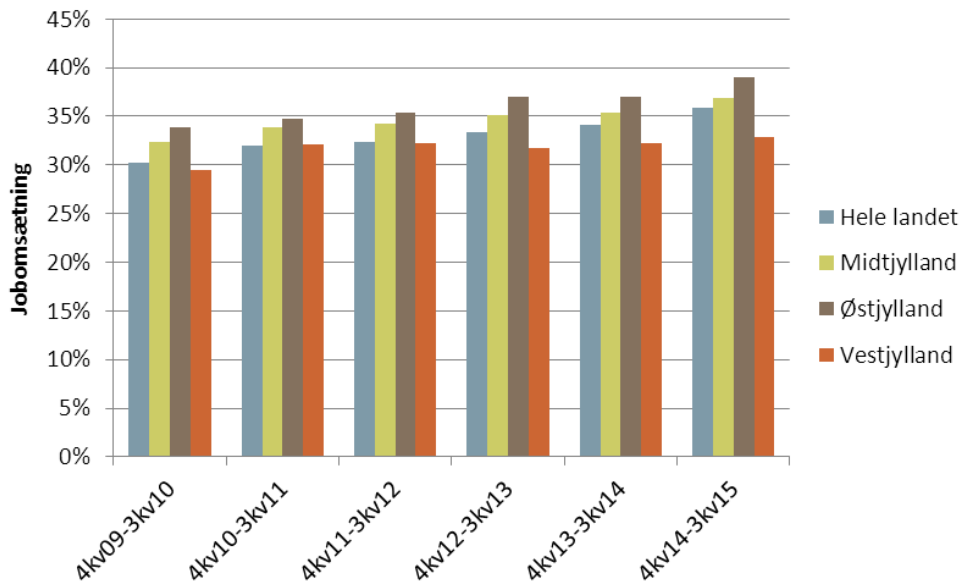
³ Finansministeriet Økonomisk Redegørelse – December 2015.

⁴ Et nyt job/jobåbning er defineret ved, at der kommer en lønudbetaling fra en arbejdsgiver til en person i en periode, hvor der i perioden før ikke var en lønudbetaling fra samme arbejdsgiver til samme person eller slet ingen lønudbetaling til den pågældende. For at statistikken over jobomsætningen på Jobindsats er relevante for brugeren er der i definitioner og afgrænsninger i videst mulig omfang taget sigte på, at jobomsætning er en reel start i nyt job, omfatter ansættelse af en vis varighed, viser tilfælde, hvor det nybesatte job i princip skal kunne søges/besættes af enhver med de krævede kvalifikationer.

Samlet set er antallet af jobåbninger steget 16 % fra 2010 til 2015. Stigningen har været højere i den offentlige sektor end i den private sektor.

Jobomsætningen har også været stigende igennem de seneste 5 år. I 2015 har der været en jobomsætning på hele 39 % i Østjylland og 33 % i Vestjylland. I regionen og landet som helhed har der været en jobomsætning på hhv. 37 og 36 %.

Figur 8. Udviklingen i jobomsætningen fra 2010 til 2015 for hele landet, Region Midtjylland, Øst- og Vestjylland

Kilde: Jobindsats.dk

Note: Jobomsætningen er beregnet ved at dividere antallet af jobåbninger på et år med antallet af beskæftigede lønmodtagere med arbejdssted i det pågældende område.

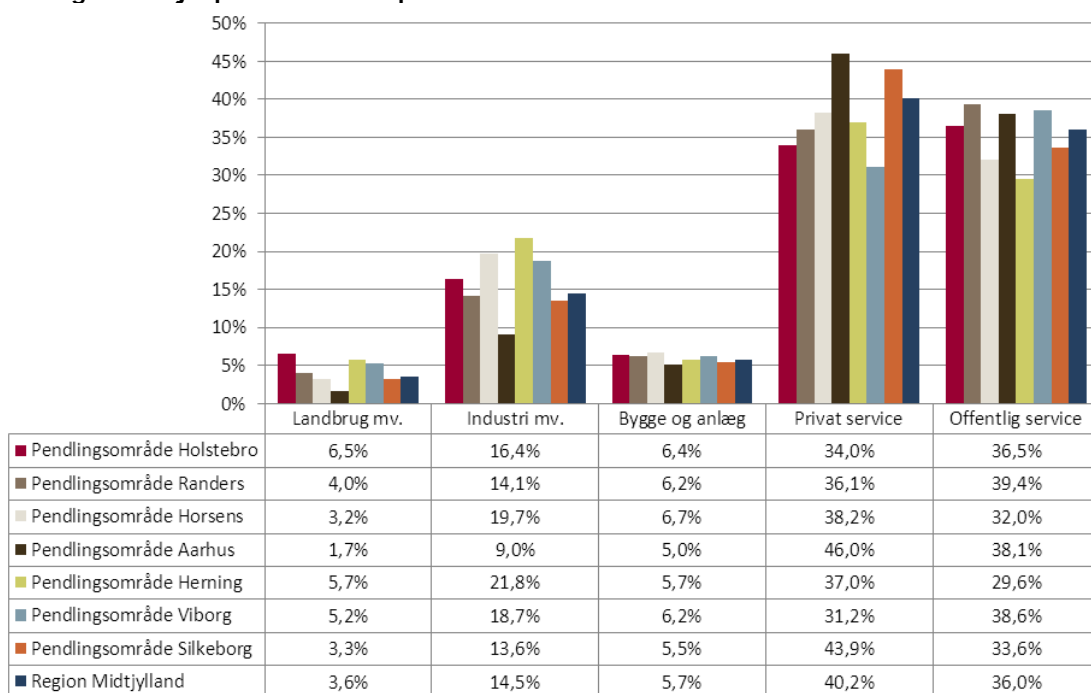
Erhvervsstrukturen

Virksomhedernes specialiseringsmønstre og den offentlige sektors placering har stor betydning for erhvervsstrukturen og dermed arbejdskraftefterspørgslen i de forskellige geografiske områder i Region Midtjylland.

For regionen som helhed viser figuren nedenfor, at den offentlige servicesektor udgør ca. 36 % af alle arbejdspladser, mens den private servicesektor udgør ca. 40 %. Landbrugssektoren er det mindste erhverv mht. arbejdspladser og udgør knap 4 % af arbejdspladserne i regionen. Derudover udgør 'Bygge- og anlægsvirksomhed' næsten 6 %, mens 'Industri mv.' udgør 14,5 %.

Erhvervsstrukturen varierer en del i de syv pendlingsområder. Det gælder bl.a. inden for 'Industri mv.', som varierer fra at udgøre hele 21,8 % af alle arbejdspladser i Herning-området til kun 9,0 % i Aarhus-området. Tilsvarende ses, at Aarhus-området har relativt flere arbejdspladser inden for den private servicesektor.⁵

Figur 9. Erhvervsstrukturen i de syv pendlingsområder og Region Midtjylland i 2013. Procentvis fordeling af arbejdspladser fordelt på hovederhverv

Kilde: Danmarks Statistik

Note: Arbejdspladser er antal beskæftigede med arbejdssted i det pågældende område

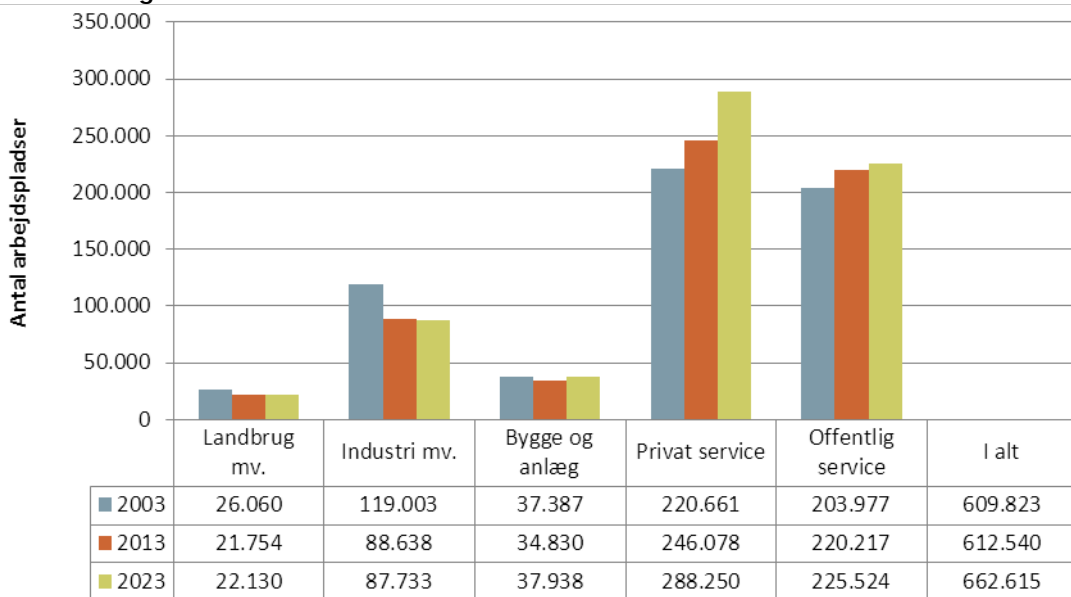
⁵ Se bilaget for en oversigt over de syv pendlingsområder i Region Midtjylland.

Udviklingen i erhvervsstrukturen

I de seneste 10 år – fra 2003 til 2013 – har erhvervsstrukturen i Region Midtjylland ændret sig en del. Generelt er der kommet flere arbejdspladser inden for den private og offentlige servicesektor, mens der er kommet færre inden for bl.a. 'Landbrug mv.', 'Industri mv.' og 'Bygge og anlæg'.

I de kommende år forventes generelt højest vækst i antal arbejdspladser inden for den private servicesektor, mens der forventes mindre ændringer inden for de andre hovederhverv. Sammenlignet med udviklingen i de seneste 10 år, ses bl.a. en relativt positiv udvikling i arbejdskraftefterspørgslen inden for 'Industri mv.', hvor der er tabt over 30.000 arbejdspladser fra 2003 til 2013.

Figur 10. Antal arbejdspladser i Region Midtjylland fordelt på brancher i 2003 og 2013, samt fremskrivning for 2023

Kilde: SAM-K/LINE, Region Midtjylland

Note: Uoplyst branche er udeladt fra figuren. Gruppen udgør 1.023 arbejdspladser i 2013

Uddannelsesfordelingen

Uddannelsesfordelingen på arbejdspladserne i Region Midtjylland varierer mellem de forskellige pendlingsområder.

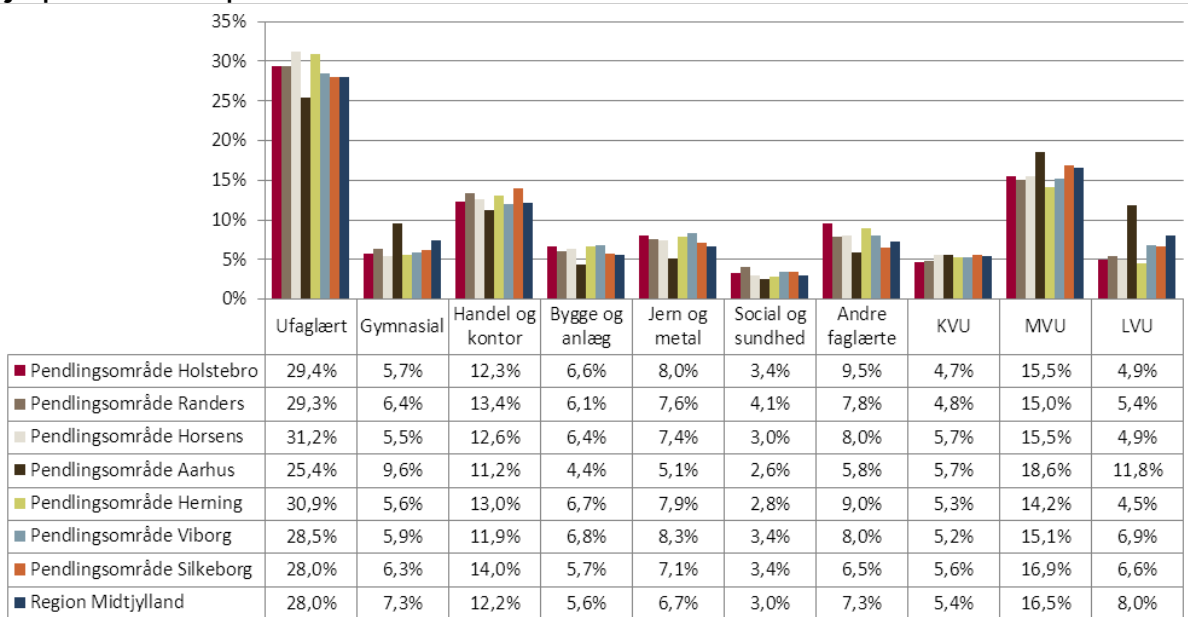
Figuren nedenfor giver et billede af uddannelsesfordelingen i de syv pendlingsområder i Region Midtjylland – og viser, at efterspørgslen efter forskellige typer af uddannet arbejdskraft i virksomhederne i de forskellige områder varierer. For regionen som helhed viser figuren, at:

- 35 % af arbejdspladserne er besat med arbejdskraft, som ikke har en erhvervskompetencegivende uddannelse (Ufaglærte og gymnasialt uddannede).
- 35 % har en erhvervsfaglig uddannelse (i figuren er de opdelt i uddannede inden for 'Handel og kontor', 'Bygge og anlæg', 'Jern og metal', 'Social og sundhed' og 'Andre faglærte').

- 30 % har en videregående uddannelse (i figuren er de opdelt i korte videregående uddannede – KVVU), mellemlange videregående uddannede – MVU og lange videregående uddannede - LVU).

Samlet set er derfor ca. 65 % af arbejdspladserne i Region Midtjylland besat med arbejdskraft, som har en erhvervskompetencegivende uddannelse. Andelen med en erhvervskompetencegivende uddannelse i Midtjylland er på samme niveau som i landet som helhed.

Figur 11. Uddannelsesfordelingen i de syv pendlingsområder i 2013. Procentvis fordeling af arbejdspladser fordelt på uddannelser

Kilde: SAM-K/LINE, Region Midtjylland

Figuren viser, at uddannelsessammensætningen på arbejdspladserne varierer en del i de syv pendlingsområder. Generelt afviger Aarhus-området mest fra de øvrige pendlingsområder med markant lavere efterspørgsel efter faglærte (udgør kun 29 % af de ansatte) og en højere efterspørgsel efter arbejdskraft med en mellemlang eller lang videregående uddannelse.

Andelen med en erhvervskompetencegivende uddannelse varierer dog ikke så markant mellem pendlingsområderne. Det højeste niveau er i Silkeborg, hvor 65,7 % af arbejdskraften i virksomhederne har en erhvervskompetencegivende uddannelse, mens andelen er lavest i Horsens-området, hvor andelen er på 63,3 %.

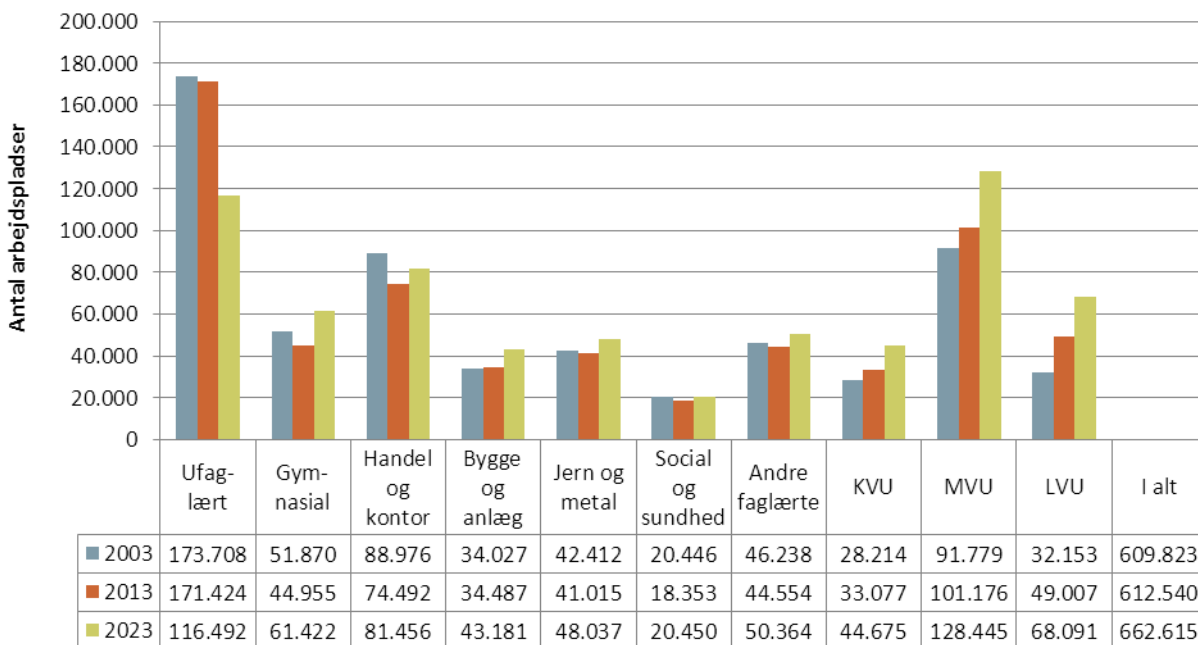
Udviklingen i uddannelsesfordelingen

I de seneste 10 år – fra 2003 til 2013 – har uddannelsessammensætningen på arbejdspladserne ændret sig en del i Region Midtjylland.

Generelt har der været højest vækst i antallet af arbejdspladser, hvor de ansatte har en kort, mellemlang eller lang videregående uddannelse. Samtidig har der været en mindre nedgang i antallet af faglærte arbejdspladser, dog ikke for faglærte med en uddannelse inden for bygge- og anlæg. For de ufaglærte inkl. dem med en gymnasial uddannelse har der også været et fald i efterspørgslen.

I de kommende år forventes generel vækst inden for de fleste grupper af uddannelser, dog ikke for gruppen af ufaglærte.

Figur 12. Antal arbejdspladser i Region Midtjylland fordelt på uddannelse i 2003 og 2013, samt fremskrivning for 2023

Kilde: SAM-K/LINE, Region Midtjylland

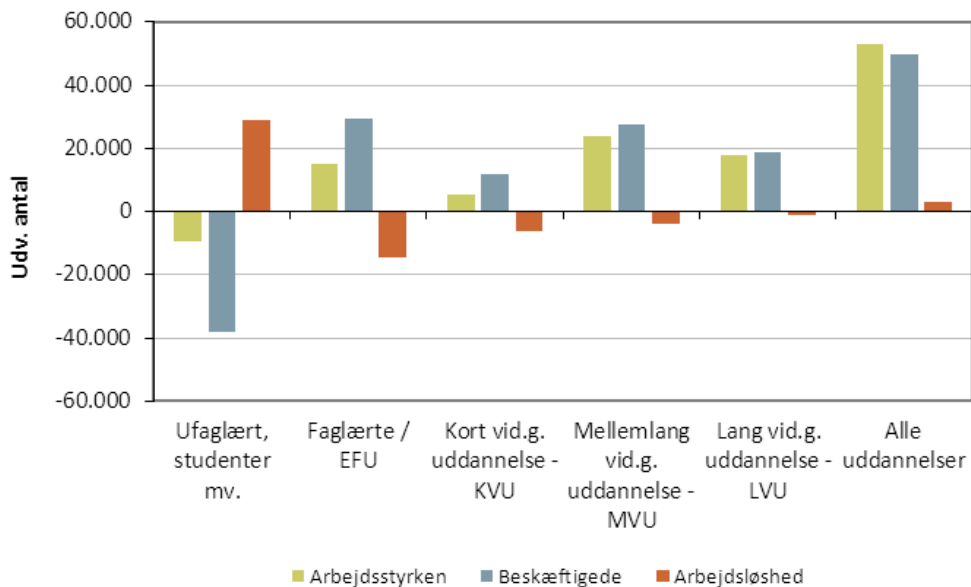
Rekrutteringssituationen på længere sigt

Den fremtidige balance mellem udbud og efterspørgsel efter arbejdskraft afhænger af udviklingen i arbejdsstyrken og beskæftigelsen for de enkelte uddannelsesgrupper. I de følgende afsnit belyses risikoen for ubalancer på arbejdsmarkedet i Region Midtjylland ved at sammenholde fremskrivninger af udbuds- og efterspørgselssiden på arbejdsmarkedet fordelt på uddannelsesgrupper.

Overordnet fremskrivning af uddannelsesgrupperne på 10 års sigt

Nedenstående figur giver et billede af, hvilke tendenser som vil være gældende i de næste 10 år, når man fremskriver med SAM-K/LINE-modellen.

Figur 13. Fremskrivning for udviklingen i arbejdsstyrke, beskæftigelse og arbejdsløshed fra 2013 til 2023 i Midtjylland

Kilde: SAM-K/LINE, Region Midtjylland.

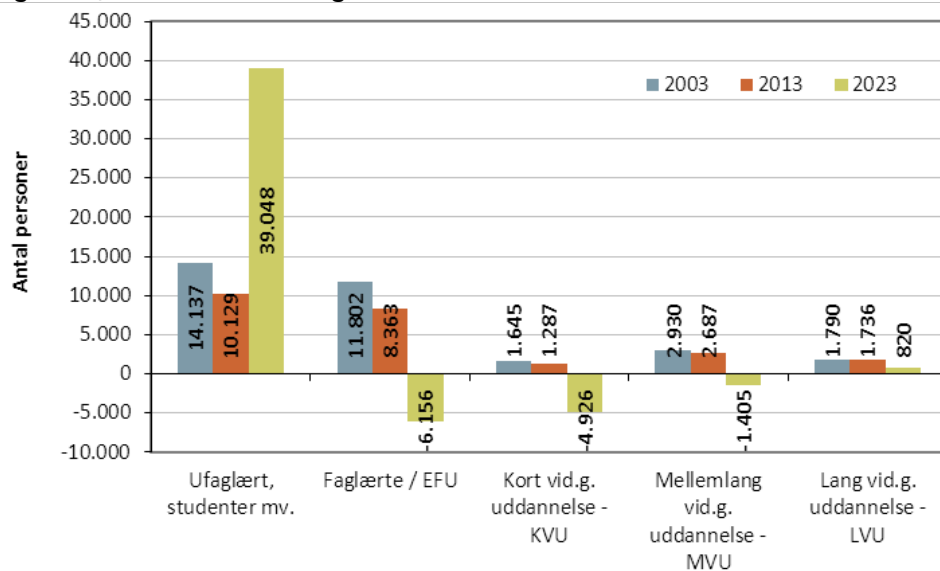
Fremskrivningen viser:

- For de ufaglærte forventes et fald i beskæftigelsen samtidig med, at arbejdsstyrken kun falder lidt. Det medfører, at antallet af arbejdsløse forventes at stige markant blandt de ufaglærte. Ledigheden blandt de ufaglærte i 2023 svarer til et ledighedsniveau på ca. 18 % af arbejdsstyrken.
- For de faglærte forventes den modsatte udvikling. Der forventes en relativt høj stigning i beskæftigelsen samtidig med, at arbejdsstyrken kun stiger lidt. Det medfører, at antallet af arbejdsløse falder markant, og at der er stigende risiko for mangel på faglært arbejdskraft. Manglen på faglærte vil ifølge fremskrivningen svare til 2,6 % af arbejdsstyrken i 2023.

- For de tre grupper af videregående uddannede forventes både stigende arbejdsstyrke og beskæftigelse. Beskæftigelsen forventes at stige mere end arbejdsstyrken og medfører, at ledigheden generelt forventes at falde i forhold til den samlede gruppe af videregående uddannede. Det gælder især ift. personer med en kort videregående uddannelse, hvor der er risiko for mangel på arbejdskraft på sigt. Manglen på korte videregående uddannede vil svare til ca. 12 % af arbejdsstyrken i 2023.

Figuren nedenfor viser, hvordan antallet af ledige fordelt på uddannelse har udviklet sig fra 2003 til 2013, mens ledighedstallet for 2023 giver et billede af risikoen for uddannelsesubalancer på 10 års sigt. Fremskrivningerne viser, at der er risiko for en markant stigning i overskuddet af ufaglærte, mens der er udsigt til underskud af især faglærte og korte videregående uddannede.

Figur 14. Overskud/underskud af arbejdskraft fordelt på uddannelser i Region Midtjylland i 2003 og 2013, samt fremskrivning for 2023

Kilde: SAM-K/LINE, Region Midtjylland.

Balancesituationen i Øst- og Vestjylland på 10 års sigt

I dette afsnit belyses den fremtidige uddannelsesbalance på et lidt mere detaljeret niveau opdelt på de to landsdele.

Tabel 3. Uddannelsesbalance for Øst- og Vestjylland i 2023 fordelt på uddannelsesgrupper

	Overskud/underskud - antal			Overskud/underskud - i pct. af arb.styrken		
	Øst- jylland	Vest- jylland	Region Midtjylland i alt	Øst- jylland	Vest- jylland	Region Midtjylland i alt
Ufaglært, studenter mv.	26.356	12.692	39.048	18,0%	17,5%	17,9%
EFU: Handels- og kontor	-3.352	935	-2.417	-6,4%	3,4%	-3,0%
EFU: Bygge & anlæg	-846	-991	-1.837	-3,4%	-6,1%	-4,4%
EFU: Jern & metal	-1.634	-1.438	-3.072	-6,2%	-8,0%	-6,9%
EFU: Social & sundhed	1.535	560	2.095	10,5%	7,2%	9,3%
EFU: Andre	-843	-79	-922	-2,9%	-0,4%	-1,9%
Kort vid.g. uddannelse - KVV	-3.421	-1.505	-4.926	-12,0%	-12,5%	-12,2%
MVU: Pædagogiske	77	681	758	0,4%	8,0%	2,9%
MVU: Folkeskolelærere	2.005	707	2.712	13,5%	10,0%	12,4%
MVU: Samfundsfaglig	-1.915	-987	-2.902	-15,0%	-22,3%	-16,9%
MVU: Teknisk mv.	-1.310	-734	-2.044	-8,4%	-15,3%	-10,0%
MVU: Sundhed	-236	132	-104	-1,3%	1,6%	-0,4%
MVU: Bachelor, alle	298	-113	185	2,1%	-5,3%	1,1%
LVU: Humanistiske	372	-127	245	1,5%	-2,7%	0,9%
LVU: Naturvidenskabelig	238	-20	218	4,0%	-2,3%	3,2%
LVU: Samfundsvidenskabelig	1.948	61	2.009	12,0%	2,6%	10,8%
LVU: Sundhed	-112	-147	-259	-1,6%	-8,9%	-3,0%
LVU: Andre	-501	-269	-770	-30,4%	-21,8%	-26,7%
Forskere og Ph.d.-uddannelse	-466	-154	-620	-11,8%	-37,2%	-14,2%

Kilde: SAM-K/LINE, Region Midtjylland.

De **ufaglærte** udgør en stor gruppe i den midtjyske arbejdsstyrke med i alt 228.000 personer i 2013. Dvs. at over 1/3-del af arbejdsstyrken ikke har en erhvervskompetencegivende uddannelse. Fremskrivningen af arbejdsstyrken og beskæftigelsen for de ufglærte viser, at der er risiko for et stort overskud både i Øst- og Vestjylland, svarende til en ledighed på næsten 20 % af arbejdsstyrken med ufglærte i 2023. Se tabellen ovenfor.

For de forskellige grupper af **faglærte** viser fremskrivningen en lidt forskellig balance-situation på sigt:

- Handels- og kontoruddannelserne:
Handels- og kontoruddannelserne udgør den største gruppe blandt de faglærte med over 78.000 personer i arbejdsstyrken i 2013 i Region Midtjylland. På 10 års sigt forventes et underskud på ca. 6 % af arbejdsstyrken i Østjylland, mens der forventes nærmest balance i Vestjylland med en ledighed på ca. 3 % i 2023.
- Bygge- og anlægsuddannelserne:
Arbejdsstyrken med en erhvervsuddannelse inden for bygge og anlæg udgør ca.

36.000 personer i Region Midtjylland. Fremskrivningen viser, at der er risiko for et underskud af gruppen i begge landsdele, svarende til et underskud på ca. 3 % af arbejdsstyrken i Østjylland og ca. 6 % i Vestjylland.

- **Jern- og metaluddannelserne:**
De faglærte med en jern- og metaluddannelse udgør ca. 42.000 personer i arbejdsstyrken. Fremskrivningen viser, at der er risiko for et underskud af jern- og metaluddannede i begge landsdele, svarende til et underskud på ca. 6 % af arbejdsstyrken i Østjylland og ca. 8 % i Vestjylland.
- **Social- og sundhedsuddannelserne:**
De faglærte med en social- og sundhedsuddannelse udgør godt 19.000 personer i arbejdsstyrken. På 10 års sigt forventes et mindre overskud af gruppen svarende til en ledighed på ca. 11 % i Østjylland og 7 % i Vestjylland.
- **Andre erhvervsuddannelser:**
Denne gruppe består bl.a. af en række forskellige uddannelser inden for 'jordbrug og fiskeri', 'transport', 'levnedsmiddel og husholdning', 'service', 'grafisk', 'teknik og industri' og 'pædagogisk grunduddannelse'. Samlet set udgør gruppen næsten 47.000 personer i arbejdsstyrken i Region Midtjylland. Fremskrivningen viser, at der er risiko for et lille underskud af gruppen på ca. 3 % i Østjylland, mens der i Vestjylland vil være en ledighed på ca. 0 i 2023. Det skal dog bemærkes, at gruppen med andre erhvervsuddannelser består af en række forskellige uddannelser. Det er derfor sandsynligt, at arbejdsmarkedssituationen for de forskellige faggrupper vil variere en del om 10 år.

Arbejdsstyrken med **korte videregående uddannede** udgør ca. 35.000 personer i Region Midtjylland. Gruppen er meget forskellig og omfatter blandt andet erhvervsakademiuuddannelser. Korte videregående uddannelser er rettet mod et bestemt erhverv som f.eks. tandplejer, datamatiker, farmakonom, handelsøkonom, laborant og byggetekniker. Korte videregående uddannelser giver adgang til diplomuddannelser. På 10 års sigt viser fremskrivningen, at der er risiko for ganske store ubalancer for gruppen som helhed. I både Øst- og Vestjylland forventes et underskud på ca. 12 % af arbejdsstyrken i 2023.

De **mellemlange videregående uddannelser** er fremskrevet opdelt på seks grupper. Resultatet af fremskrivningen er lidt forskellig i de to landsdele.

- For gruppen med pædagogisk uddannede er der udsigt til et ganske stort overskud i Vestjylland med en ledighed på ca. 10 % i 2023, mens der forventes en meget lav ledighed i Østjylland.
- For gruppen med en folkeskolelæreruddannelse forventes stigende overskud i de kommende år. Samlet set forventes ledigheden at stige til ca. 14 % i Østjylland og ca. 10 % i Vestjylland i 2023.

- Modsat tendens forventes for samfundsfagligt uddannede. Det er blandt andet personer med en professionsbacheloruddannelse inden for administration eller økonomi, samt journalistuddannede, uddannede inden for sprog og socialrådgivere mv. Gruppen består således af mange forskellige faggrupper. I de to landsdele forventes et ganske stort underskud på ca. 15 til 20 % af arbejdsstyrken.
- For de teknisk uddannede forventes også et markant underskud på 10 års sigt. Underskuddet forventes at være relativt højest i Vestjylland med et underskud på ca. 15 % af arbejdsstyrken, mens underskuddet svarer til ca. 8 % i Østjylland. Gruppen består blandt andet af diplomingeniøruddannelser, bygningskonstruktører mv.
- Gruppen med sundhedsuddannede med en mellemlang videregående uddannelse omfatter mange faggrupper inden for sundhedsvæsenet, herunder sygeplejersker, fysio- og ergoterapeuter, radiografer, bioanalytikere, uddannede inden for ernæring og sundhed mv. På 10 års sigt forventes nærmest balance på arbejdsmarkedet for gruppen med et lille underskud på ca. 1 % af arbejdsstyrken i Østjylland og et lille overskud på knap 2 % i Vestjylland.
- En bacheloruddannelse er typisk en universitetsuddannelse, som giver adgang til overbygning med en kandidatuddannelse. Uddannelsen kan i nogle tilfælde afsluttes som en selvstændig uddannelse inden for samme fagområde. I andre tilfælde indeholder den to års studier inden for hovedfaget og et års studie på et suppleringsfag eller et sidefag på et andet fagområde. Bacheloruddannede i arbejdsstyrken er derfor ofte personer, som er i gang med en kandidatuddannelse, men som tæller med i arbejdsstyrken, da de har deltidsarbejde mv. Det kan dog også være personer, som ikke er gået i gang med en overbygning. Fremskrivningen viser, at der er udsigt til et lille overskud af gruppen i Østjylland og et lille underskud i Vestjylland.

Fremskrivningen af uddannelsesbalancen for **lange videregående uddannelser** er også opdelt på seks uddannelsesgrupper. Også her forventes arbejdsmarkedssituationen at være meget forskellig i de to landsdele i 2023.

- I Vestjylland forventes et generelt underskud af alle grupper af højtuddannede – dog med undtagelse af de samfundsvidenskabeligt uddannede, hvor der opstår et lille overskud.
- I Østjylland er der derimod udsigt til et vist overskud af de fleste grupper af højtuddannede, dog med undtagelse af sundhedsuddannede, gruppen med 'andre LVU'ere' og forskeruddannede, hvor der er risiko for underskud.

Det højeste overskud i Østjylland blandt de højtuddannede ses i gruppen med samfundsvidenskabeligt uddannede, hvor fremskrivningen viser en ledighed på ca. 12 % i 2023 i Østjylland.

Viden om den fremtidige rekrutteringssituation fra andre analyser

I 2014 udarbejdede COWI analysen "Fremtidens uddannelses- og beskæftigelsesmuligheder i Midtjylland". Analysen blev udarbejdet for KKR Midtjylland, Region Midtjylland og Beskæftigelsesregion Midtjylland. Rapporten afdækker bl.a. inden for hvilke områder, der er risiko for mangel på arbejdskraft i de kommende ca. 10 år i Midtjylland. Analysen var bl.a. baseret på fremskrivninger af udbuddet og efterspørgslen efter arbejdskraft, samt vurderinger af fremtidige vækstområder.

Analysen viser, at der er risiko for mangel på arbejdskraft eller rekrutteringsproblemer inden for følgende **faglærte grupper** i Midtjylland:

- Mekanikere
- Smede og skibstekniske uddannelser
- Elektrikere
- Murere
- Maskinarbejdere (inkl. industriteknikere, værktøjsmager, køletekniker, industrioperatør mv.)
- Gas- og vvs-teknikerområdet

Derudover forventes mangel eller rekrutteringsproblemer for følgende grupper af korte videregående uddannelser:

- Politi og forsvar
- Installationsteknologi
- Finansøkonomi
- Laboratorie- og bioteknologi

Mellemlange videregående uddannelser:

- Bygnings- og anlægsteknik
- Sygeplejerske

Lange videregående uddannelser:

- Sundhed (læge)
- Levnedsmiddel og ernæring

Derudover peger COWI på behovet for arbejdskraft inden for de prioriterede vækstområder i Midtjylland, dvs. 'Fødevarerområdet', 'Energis- og miljøområdet', 'Kreative erhverv, turisme og IKT' og 'Smart Industri'.

Ud over vækstområderne i Midtjylland har regeringen udpeget flere andre potentielle vækstområder, herunder Det Blå Danmark, Sundhed og velfærdsløsninger mv. I alt har regeringen nedsat otte vækstteams, som har til opgave at komme med anbefalinger til, hvordan danske virksomheders vækst- og jobmuligheder inden for de otte vækstområder kan styrkes.⁶

COWI vurderer endvidere, at der vil være udsigt til stigende arbejdskraftefterspørgsel inden for bygge- og anlægssektoren som følge af de store infrastrukturinvesteringer og sygehusbyggerier mv.

Flere af de potentielle vækstområder forventes ifølge de nationale vækstteams at anvende nogle af de samme faggrupper. COWI vurderer derfor, at der især kan forventes stigende efterspørgsel efter følgende faggrupper, som vil blive anvendt på tværs af mange af vækstområderne. Det gælder f.eks.:

- Værktøjsmagere
- Elektrikere
- Automatikteknikere
- Elektronikfagteknikere
- Tekniske designere
- Smede
- CNC teknikere
- Industrioperatører
- Procesoperatører
- Industriteknikere (maskinarbejdere)
- Skibsmekanikere
- Ingeniører

Mange af disse faggrupper ligger inden for de uddannelsesområder, hvor fremskrivningerne i forrige afsnit viste, at der er risiko for mangel på arbejdskraft på det midtjyske arbejdsmarked i de kommende år.

I 2013 blev der udarbejdet en analyse af behovet for uddannede indenfor en stor del af uddannelserne på **velfærdsområdet** frem til 2022. Analysen er gennemført af KKR Midtjylland, Region Midtjylland og Beskæftigelsesregion Midtjylland i samarbejde med VIA UC, SOSU-skolerne, FTF og LO.⁷

⁶ Regeringen har nedsat vækstteams inden for følgende områder, som er udpeget som potentielle vækstområder på landsplan. Det er: 'Fødevarer', 'Energi og klima', 'Vand, bio og miljøløsninger', 'IKT og digital vækst', 'Sundhed og velfærdsløsninger', 'Det Blå Danmark', 'Kreative erhverv – design' og 'Turisme og oplevelsesøkonomi'.

⁷ Behovet for velfærdsuddannede i Midtjylland (januar 2013) udarbejdet af COWI.

Analysen viste, at der er risiko for mangel på arbejdskraft på velfærdsområdet i Region Midtjylland inden for følgende faggrupper:

- Radiografer
- Sygeplejersker
- Jordemødre
- Socialrådgivere
- Folkeskolelærere (mindre omfang)

For følgende grupper viste analysen risiko for overskud af arbejdskraft:

- Ergoterapeuter
- Ernæring og sundhed
- Fysioterapeut
- Bioanalytikere
- Social- og sundhedshjælpere
- Social- og sundhedsassistenter
- Pædagoger og pædagogiske assistenter

Tekniske forklaringer

Fremskrivningsmetode

Fremskrivningerne er udarbejdet af Regional Udvikling med SAM-K/LINE-modellen, som er et analyseredskab, som gør det muligt at udarbejde regionale fremskrivninger på baggrund af de nationale fremskrivninger fra ADAM-modellen. ADAM-modellen udvikles og vedligeholdes af Danmarks Statistik. Udgangspunktet for den seneste SAM-K/LINE-model er ADAM fremskrivninger på baggrund af Økonomi- og Indenrigsministeriets konjunkturvurdering fra maj 2015, samt regeringens konvergensprogram for 2015.

Pendlingsområder i rapporten

Igennem rapporten anvendes nedenstående områdebetegnelser på de syv arbejdskraft- og uddannelsesområder/pendlingsområder i Region Midtjylland. Områderne dækker over følgende kommuner:

- Holstebro-området = Holstebro, Lemvig og Struer kommuner
- Herning-området = Herning, Ikast-Brande og Ringkøbing-Skjern kommuner
- Viborg-området = Viborg og Skive kommuner
- Silkeborg-området = Silkeborg kommune
- Randers-området = Randers og Norddjurs kommuner
- Aarhus-området = Aarhus, Favrskov, Odder, Samsø, Skanderborg og Syddjurs kommuner
- Horsens-området = Horsens og Hedensted kommuner

Forklaring vedr. brug af erhverv og brancher i rapporten

Igennem rapporten er en række data om bl.a. beskæftigelse og arbejdspladser opdelt på fem hovederhverv. De enkelte hovederhverv dækker over en række underbrancher. De fem erhvervsgrupper, som anvendes i rapporten, dækker over følgende brancher:

- Landbrug mv. = Landbrug, skovbrug og fiskeri.
- Industri mv. = Råstofudvinding, Føde-, drikke- og tobaksvareindustri, Tekstil- og læderindustri, Træ- og papirindustri, trykkerier, Olieraffinaderier, Kemisk industri, Medicinalindustri, Plast-, glas- og betonindustri, Metalindustri, Elektronikindustri, Fremst. af elektrisk udstyr, Maskinindustri, Transportmiddelindustri, Møbel og anden industri, Energiforsyning, Vandforsyning og renovation.
- Bygge og anlæg = Bygge og anlæg.
- Privat service = Handel, Transport, Hoteller og restauranter, Forlag, tv og radio, Telekommunikation, IT- og informationstjenester, Finansiering og forsikring, Ejendomshandel og udlejning, Rådgivning mv., Forskning og udvikling, Viden-service, Rejsebureauer, rengøring og anden operationel service.
- Offentlig service = Offentlig administration, forsvar og politi, Undervisning, Sundhedsvæsen, Sociale institutioner, Kultur og fritid, Andre serviceydelser.

Forklaring vedr. mangel på arbejdskraft/rekrutteringsproblemer

Den aktuelle rekrutteringssituation er belyst via den store rekrutteringsundersøgelse, som udarbejdes af STAR to gange om året. Dette er en meget omfattende spørgeundersøgelse med deltagelse fra over 14.000 virksomheder på landsplan. Undersøgelsen dækker hele arbejdsmarkedet – både geografisk og med hensyn til kvalifikationer og brancher. Bl.a. anvendes undersøgelsen til at afdække rekrutteringssituationen i de enkelte RAR-områder fordelt på ca. 900 forskellige stillingsbetegnelser

I undersøgelsen spørges der til rekrutteringer inden for de seneste **to** måneder. De overordnede spørgsmål er følgende:

1. Har du inden for de seneste to måneder forgæves forsøgt at rekruttere nye medarbejdere?
2. Hvor mange personer og hvilke stillingskategorier drejer det sig om?
3. Har den forgæves rekruttering betydet, at virksomheden har opgivet ordrer eller aktiviteter indenfor de seneste to måneder?

I den seneste undersøgelse har 68 % af virksomhederne på landsplan ikke rekrutteret nye medarbejdere, 26 % har fået medarbejdere og 7 % har oplevet udfordringer. Dvs. 1/3-del af virksomhederne har haft behov for at rekruttere i perioden. I rekrutteringsundersøgelsen anfører 16 % af de virksomheder, der rapporterer om rekrutteringsudfordringer, at de på interviewtidspunktet har besat stillingen med en anden profil end oprindeligt påtænkt, 9 % af stillingerne er nedlagt, og 75 % af virksomhederne angiver, at stillingen stadig er ubesat på interviewtidspunktet.

En forgæves rekruttering, er defineret som en rekruttering, hvor:

- Virksomheden slet ikke får ansat en person til den pågældende stilling, som dermed forbliver ubesat, eller
- Stillingen efterfølgende er blevet besat, men med en medarbejder med en anden profil.

Balancesituationen på længere sigt, er baseret på fremskrivninger med SAM-K/LINE-modellen af udbuds- og efterspørgselssiden fordelt på uddannelsesgrupper.

Størst mangel på faggrupper inden for det faglærte område

I den seneste arbejdsmarkedsbalance for Østjylland og Vestjylland er der i alt 99 stillingsbetegnelser, hvor der er registreret mangel på arbejdskraft eller paradoksproblemer. I tabellen på næste side er stillingsbetegnelserne opdelt efter de uddannelses- og kvalifikationskrav som typisk stilles til den pågældende stillingsbetegnelse.

Tabellen viser, at der generelt er flest stillingsbetegnelser med rekrutteringsproblemer inden for områder, som kræver en erhvervsfaglig uddannelse eller en videregående uddannelse, mens der er færre rekrutteringsproblemer inden for det ufaglærte område.

Inden for hovedparten af de ufaglærte stillingsbetegnelser, hvor der er mangel på arbejdskraft, er der også krav til kompetencer og kvalifikationer f.eks. i form af særlige kurser, certifikater eller andre faglige kompetencer. Det gælder bl.a. inden for bygge- og anlæg, lager- og logistik og landbrugsområdet.

Tabellen med stillingsbetegnelser fordelt på hovedgrupper af uddannelser giver derfor kun en overordnet indikator for, hvordan rekrutteringsproblemerne er fordelt på kvalifikationsområder eller uddannelser.

Substitution mellem uddannelsesgrupper

Inden for en del af de arbejdsområder, der traditionelt har været besat med ufaglært arbejdskraft, er der mange eksempler på stigende krav til uddannelser. Det kan man f.eks. se inden for lager- og transportområdet, hvor en stor del af tilgangen af ny arbejdskraft har en erhvervsuddannelse i modsætning til tidligere. Denne tendens ses også inden for bygge- og anlægsområdet, hvor f.eks. faglærte med en struktøruddannelse erstatter de ufaglærte jord- og betonarbejdere, som trækker sig tilbage fra arbejdsmarkedet på grund af alder.

Samtidig er der også en udbredt substitution mellem forskellige faggrupper på arbejdsmarkedet. Mange jobs inden for stillingsbetegnelser, hvor der typisk kræves en erhvervsfaglig eller videregående uddannelse, bliver besat med arbejdskraft med en helt anden uddannelse eller med 'ufaglært arbejdskraft'. F.eks. viser en analyse fra tænketanken DEA, at en meget stor del af de ufaglærte, nemlig helt op til 60 %, i virkeligheden er beskæftiget på et højere niveau end deres uddannelse afslører. For de faglærte er omfanget noget lavere. Her er det op mod 15 %, som er beskæftiget på et højere niveau.⁸

⁸ Super ufaglærte og super faglærte - Kompetenceløft gennem efteruddannelse, DEA 2015.

Stillingsbetegnelser med rekrutteringsproblemer i Midtjylland i efteråret 2015 opdelt på uddannelsesgrupper

Ufaglærte/ specialarbejdere mv.	Faglærte	Videregående uddannede
specialarbejder, jord og beton	anlægsstruktør	bygningsingeniør
specialarbejder, kloak	beregner/opmåler	elektroingeniør
specialarbejder, maler	blikkenslager	energiingeniør
specialarbejder, murer	brølægger	farmaceut
murerarbejdsmand	bygningsmaler	it-ingeniør
fabriksarbejder	bygningsnedker	læge
sandblæser	elektriker	lægekonsulent
vodbinder	isolatør	maskiningeniør
dækmontør	kloakrørlægger	overlæge
svejsjer	maskinfører	produktionsingeniør
anlægsgartnerarbejder	murer	revisor
landbrugsmedhjælper	rustfast industrimontør	sygehuslæge
minkfarmmedhjælper	rørlægger	projektleder, bygge og anlæg
turistmedarbejder, feriested	tømrer	bygningskonstruktør
rejsebureau medarbejder	vvs-montør	vvs-installatør
rengøringsassistent	kok	vvs-tekniker
ekspedient	køkkenchef	ernæringsassistent
grillekspedient	restaurantchef	it-arkitekt
telemarketingmedarbejder	tjener	it-konsulent
lager- og logistikmedarbejder	CNC-operatør	programmør og systemudvikler
taxichauffør	industritekniker	systemadministrator
	jern- og metalsliber	produktchef
	klejnsmed	account manager
	køletekniker	indkøber
	lastvogsmekaniker	key account manager
	mekaniker	produktspecialist
	smed	salgskonsulent
	værktøjsmager	anæstesisygeplejerske
	speditør	farmakonom
	anlægsgartner	kiropraktor
	driftsleder, landbrug	operationssygeplejerske
	fodermester	optiker
	produktionsgartner	sygeplejerske
	bager	folkeskolelærer
	bagermester	ungdomsskolelærer
	fabriksbager	
	ejendomsfunktionær	
	butiksassistent	
	hospitals-serviceassistent	
	ortopædiskomager	
	social- og sundhedsassistent	
	brandmand	
	redder	

Kilde: Arbejdsmarkedsbalancen for 1. halvår 2016 – STAR (Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering). Oversigten er udarbejdet på baggrund af arbejdsmarkedsbalancen for Østjylland og Vestjylland. Stillingsbetegnelserne er udtrukket, hvis der er "mangel på arbejdskraft" eller "paradoksproblemer".

Stillingsbetegnelser med mangel på arbejdskraft eller paradoksproblemer i efteråret 2015 i Øst- og Vestjylland

Oversigt over rekrutteringssituationen 1. halvår 2016:					
Østjylland:			Vestjylland		
Mangel på arbejdskraft:		Paradoks-problemer:	Mangel på arbejdskraft:		Paradoks-problemer:
Akademisk arbejde: bygningsingeniør elektroingeniør energiingeniør farmaceut it-ingeniør læge lægekonsulent maskiningeniør overlæge sygehuslæge Bygge og anlæg: anlægsstruktør beregner/opmåler blikkenslager brolægger elektriker isolatør kloakrør lægger murer rustfast industrimontør rør lægger specialarbejder, jord og beton specialarbejder, kloak vvs-installatør vvs-montør vvs-tekniker Hotel, rest., køkken, kantine: kok køkkenchef It og teleteknik: it-konsulent programmør og systemudvikler Jern, metal og auto: CNC-operatør dækmontør industritekniker jern- og metalsliber klejnsmed lastvogsmekaniker mekaniker smed svejser værktøjsmager	Kontor, adm., regnsk. og finans: speditør Landbrug, skovbrug mv.: anlægsgartner driftsleder, landbrug fodermester produktionsgartner Ledelse: produktchef Medie, kultur, turisme mv.: rejsebureau medarbejder Nærings- og nydelsesmiddel: bager bagermester fabriksbager Rengøring, ejend.service mv.: ejendomsfunktionær rengøringsassistent Salg, indkøb og markedsføring: account manager grillekspedient indkøber salgskonsulent Sundhed, omsorg og pers. pleje: anæstesisygeplejerske farmakonom hospitals-serviceassistent kiropraktor operationsygeplejerske ortopædiskomager social- og sundhedsassistent sygeplejerske Undervisning og vejledning: folkeskolelærer Vagt, sikkerhed og overvågning: brandmand redder	Bygge og anlæg: bygningskonstruktør specialarbejder, maler Hotel, rest., køkken, kantine: ernæringsassistent tjener It og teleteknik: systemadministrator Transport, post, lager mv.: taxichauffør	Akademisk arbejde: bygningsingeniør elektroingeniør it-ingeniør læge lægekonsulent overlæge produktionsingeniør revisor sygehuslæge Bygge og anlæg: bygningsmaler bygningsnedker isolatør murer projektleder, bygge og anlæg specialarbejder, jord og beton tømmer vvs-installatør Hotel, rest., køkken, kantine: kok køkkenchef Industriel produktion: sandblæser vodbinder It og teleteknik: it-arkitekt programmør og systemudvikler	Jern, metal og auto: industritekniker klejnsmed køletekniker mekaniker smed svejser værktøjsmager Kontor, adm., regnsk. og finans: speditør Ledelse: restaurantchef Salg, indkøb og markedsføring: butiksassistent ekspedient key account manager produktspecialist salgskonsulent Sundhed, omsorg og pers. pleje: anæstesisygeplejerske operationsygeplejerske optiker social- og sundhedsassistent sygeplejerske Undervisning og vejledning: folkeskolelærer	Bygge og anlæg: maskinfører murerarbejdsmand specialarbejder, maler specialarbejder, murer Industriel produktion fabriksarbejder Landbrug, skovbrug mv.: anlægsgartner anlægsgartnerarbejder landbrugsmedhjælper minkfarmmedhjælper Medie, kultur, turisme mv.: turistmedarbejder, feriested Salg, indkøb og markedsføring: telemarketingmedarbejder Transport, post, lager mv.: lager- og logistikmedarbejder Undervisning og vejledning: ungdomsskolelærer

